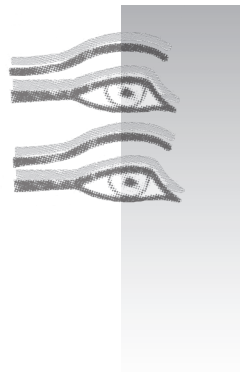

A KMK és én

GYURIS György

Gyuris György 1992–2002 között volt a szegedi Somogyi Károly Megyei és Városi Könyvtár igazgatója, Szinnyei József-díjas könyvtáros.

Nem vagyok emlékező típus, mivel tudom, a memória igen csalóka, ezért a szerkesztőségnek kétszer is kellett kapacitálnia, hogy a Könyvtártudományi és Módszertani Központtól szóló összeállításba írjak valamit. Amikor elkezdtem gondolkodni, hogy mit is kéne a számítógépbe pötyögtetni, rájöttem: nem kell emlékezni! Hú maradhatok önmagamhoz, és bár szubjektív leszek, mégiscsak tényekről fogok írni, hiszen könyvtárosságomat, könyvtári szakképesítéseimet kizárólag a KMK-nak köszönhetem.

Bő két év segédmunkálkodás után kerültem 1961 januárjának első napjaiban rész munkaidős raktárosnak a szegedi Somogyi-könyvtárba, és – gondolom, a pálya elnöiesedése miatt is – még az év őszén beiskoláztak a két és fél éves KMK-s könyvtárosképző szaktanfolyamra. Indexemet még *Sebestyén Géza* írta alá, az 1964. március 7-i keltezésű bizonyítványt pedig *Barabási Re-*

zső szignálta. A középfokú tanfolyamokat 1959 őszén indította meg az intézet, először kétéves időtartammal. Az első tanmenetekről nincs tudomásom, de két évvel később igazán jól kidolgozott tantervvel és jól használható tankönyvekkel találkoztam. Könyvtáran, könyvismeret, irodalomismeret, címleírás, osztályozás, neveléslélektan és természetesen ideológiai tantárgyak szerepeltek a gyakorlatra fölkészítő gépirástanulás mellett, és valamelyes nyelvi képzést is kaptunk a szakszöveg megértéséhez. Alaposan átgondolt, megszervezett (már ekkor több mint 30 különböző tankönyv, füzet állt rendelkezésre) tanfolyamon vehettem részt, ami megfelelő módon fölkészített a pályára.

De nem feledhetem a továbbképző tanfolyamokat sem: a kézi lyukkártyák könyvtári alkalmazásáról (1969-ben: 30 óra), a könyvtári osztályozással kapcsolatban (1974/1975-ben: 1 év),

a Speciális dokumentumok a könyvtárakban (1979: 1 félév), a dokumentum-leírás oktatása (1981-ben: 3 hónap), a Commodore 64 számítógép (1985-ben: 5 nap) és a személyi számítógép alkalmazása könyvtári területen (1986-ban: 4 nap) témakörében. Akármelyikre gondolok vissza, jobbnál jobb előadók, előadások jutnak eszembe. A szakterület legjobb ismerői tartották a foglalkozásokat, vezették a gyakorlatokat. S a tanultakat jól föl lehetett használni a hétköznapokban.

És amikor igazgatóvá választásom után pályázó társaim pörbe szólítottak a hiányzó felsőfokú szakképzettségem miatt, ismét a Könyvtártudományi és Módszertani Központ vizsgabizottsága előtt adott feleleteim biztosították a könyvtári rendszerszervező szakképesítést a könyvtárvezetői munkához 1993-ban. Úgy vélem, nem kell magyaráznom, hogy miért gondolok hálával és megbecsüléssel a KMK oktatási tevékenységére.

Visszalapozva az időben, még a szaktanfolyam végzése közben, 1963-ban a feldolgozó csoportba kerültem címléíróként. Ezzel a dokumentumok formai és tartalmi föltárása életre szólóan könyvtárosi szakterületemmé lett. De itt sem tudtam meglenni a Könyvtártudományi és Módszertani Központ segítségével. Hiszen a *Könyvtári raktározási táblázatok* c. kiadványt¹, melynek segítségével a szabadpolcos könyvek raktári jelzetét állapítottuk meg, a módszertani központ gondozta, 2001. évi utolsó kiadásáig. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás 1966-ban megjelent MSZ 4000-66 R számot viselő hivatalos kiadása igen jelentős eltéréseket mutatott az 1958. évi magyar kiadás ideológiai jelzeteit tartalmazó filozófiai és társadalomtudományi táblázataihoz képest. Ennek megfelelően a szakkatalógusok átszerkesztésre szorultak. Ehhez ismét a KMK nyújtott segítséget, amikor 1967-re megjelentette *Babiczký Béla* munkája nyomán² a rövid ideig használatos, de nélkülözhetetlen konkordancia jegyzéket (ugyanígy 1991-ben is³), valamint a táblázatokban időközben bekövetkezett módosítások összesítését.⁴ A

Könyvtártudományi és Módszertani Központ az OMIKK-kal közös kiadásban jelentette meg 1990–91-ben a kétkötetes új ETO-kiadást,⁵ mely természetesen tartalmazta az összes addig végrehajtott módosításokat. E nélkül lehetetlen lett volna az osztályozási munka a közművelődési könyvtárakban.

A katalógusszerkesztés sem maradt ki a kiadványokkal gondozott szakterületek közül. A szakkatalógus-szerkesztési segédlet⁶ különösen a megújult táblázatok alkalmazásához adott nagy segítséget. A betűrendes katalógus szerkesztéséről megjelent útmutató⁷ pedig jó alapot adott a tudatos munkához a módszertani segítségnyújtásban is.

Fontos szerepet játszott a KMK az ISBD-alapú szabványok honosításában, amikor megjelentette az IFLA által készített ajánlásokat 1977 és 1983 között hat füzetben⁸.

A jelzettek mind olyan segédletek voltak, melyek vagy nélkülözhetetlenek lettek a napi munkában, vagy nagy segítséget jelentettek egy-egy jelentősebb átalakítás előtt. Aligha képzelhető el Magyarországon olyan intézet vagy kiadó, mely ezek elkészítésére, megjelentetésére vállalkozott volna. (Jellemző erre, hogy az ETO 2005. évi rövidített kiadását is az OSZK és a Könyvtári Intézet jelentette meg.) Ilyen vonatkozásban tehát nyugodtan mondhatjuk, hogy a Könyvtártudományi és Módszertani Központ pótolhatatlan munkát végzett.

Sokat jelentettek a KMK rendezte konferenciák az állomány föltárásával, különösen a bibliográfiai leírási szabvány változásával kapcsolatban pl. Zalaegerszegen (1973), Kecskeméten (1981), Budapesten (1984) a megértés, megértetés szempontjából. Emlékszem, a bibliográfiai leírás új szemléletét mennyire értetlenül fogadtuk a zalaegerszegi konferencián. Ez is jól jellemzi, hogy az intézet mindig az éppen jelentkező/jelenlévő problémák mentén igyekezett segítséget nyújtani.

Nem hagyhatom szó nélkül, hogy az állománygyarapítási gyakorlatban az Állami Könyvtarjesztő Vállalat könyvrendelési jegyzékei után

üdítő tárgyilagosságot jelentett az 1964 októberében *Ónódy Miklós* szerkesztésében megindult *Új Könyvek*, mely nemcsak objektív könyvismertetéseivel segítette a könyvtárosok munkáját, hanem pontos címfelvételeivel és szakjelzeteivel is. A közművelődési könyvtárosok állományalakítási munkájában ugyanolyan nélkülözhetetlen segédeszközzé vált, mint a fentebb említett kiadványok a föltárásban.

De sorolhatnám az engem személyesen érintő bibliográfiai és helyismereti⁹ konferenciákat, melyek mind-mind értékes tapasztalatcserét, sokszor továbbképzést jelentettek, míg aztán ezek rendezését átvették az MKE megfelelő tag-egyesületei, de a kezdés a Könyvtártudományi és Módszertani Központ érdeme. Vagy a kiadványokat, hogy mást ne említsek: a *Helyismereti kutatók kézikönyveinek* hét kötetét 1974 és 1981 között.

A fentiek mind azt igazolják, hogy a Könyvtártudományi és Módszertani Központ pótolhatatlan szerepet töltött be Magyarországon, elsősorban a közművelődési könyvtárügyben. Megalakulásától folyamatosan a szakma mind hozzáértőbb, tudatos műveléséért tevékenykedett: javaslatok kidolgozásával, kiadványokkal, konferenciákkal, oktatással. Meggyőződésem, hogy a magyar közművelődési könyvtárak a KMK munkája nyomán váltak a 70-es 80-as évekre Közép-Európa egyik legfejlettebb könyvtári szolgáltatóivá.

Aztán „szép csendesen elkövetkezett az a nap, amikor bizonyossá vált, hogy a KMK már nem minden területen képes olyan szolgáltatásokra, amelyek tökéletesen kielégítik a könyvtárak igényeit” – írta Bereczky László¹⁰ 1989-ben. Ő abban látta a hanyatlás okát, hogy az intézet nem vállalta föl eléggé a számítástechnika könyvtári bevezetését. Én inkább úgy gondolom, hogy a könyvtárak a 90-es évekre már önjáróvá váltak, a rendszerváltás pedig olyannyira más körülmények közé penderítette az egyes intézményeket, hogy aligha lehetett az útmutatásra közös nevezőt találni.

A szerkesztő volt olyan szíves, hogy ösztönzés-ként elküldte Rácz Ágnes *A Könyvtártudományi és Módszertani Központ története dátumokban* című kitűnő impúrumát, ami tartalmazta az intézmény négy évtizedének (1959–2000) minden jelesebb eseményét. Ez alkalmat adott egy gyerekes mennyiségi elemzésre is. A 60-as évek eseményei 8 oldalt töltenek meg, a 70-es és a 80-as évek anyaga egyaránt 14–14 oldalt tesz ki, míg a 90-es években már csak 10 oldalnyi esemény jött össze. Talán ez is alátámasztja azt a véleményemet, hogy az intézet fénykora a 70-es, 80-as évek voltak, míg a rendszerváltozás bel- és művelődéspolitikai eseményei, a kulturális gazdasági recesszió elindították a hanyatlást. De a Könyvtártudományi és Módszertani Központ nélkül el sem lehet képzelni, hogy hol tartana ma a magyar könyvtárügy, s nem lenne könyvtártudományi szakkönyvtár sem.

Ami meg a személyességet illeti, szeretettel idézem magam elé mindazokat az intézeti munkatársakat, akikkel kapcsolatba kerültem, hiszen mindegyikükben segítőkész, előzékeny kollégát ismertem meg, s hadd emlékezzek részvétellel mindazokra, akik már a túlvilágon mosolyognak kicsinyes gondjainkon.

Jegyzetek

1. Könyvtári raktározási táblázatok / szerk. Sallai István ; közrem. Veredy Gyula. – 3. kiad. – Bp. : Gondolat, 1961.
2. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás : 1958. évi kiadás és az MSZ. 4000-66 R táblázatai közötti eltérések összehasonlító táblázata / összeáll. Babiczky Béla ; szerk. Bereczky Lászlóné. – Bp. : NPI, 1967. – (Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai, 15.)
3. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás 1977. és 1990. évi rövidített kiadásainak összehasonlító jegyzéke / összeáll. Babiczky Béla ; szerk. Rónai Tamás. – Bp. : OSZK KMK, 1991.
4. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás táblázataiban 1966 óta bekövetkezett módosítások : útmutató az ETO rövidített magyar nyelvű kiadásának használói számára / összeáll. Kiszely Olivér, Schneller Károly. – Bp. : KMK, 1972.; — Az Egyetemes Tizedes Osztályozás táblázataiban 1966-1975

- között bekövetkezett módosítások : útmutató az ETO rövidített magyar nyelvű kiadásának használói számára / összeáll. Babiczky Béla. – Bp. : OSZK KMK : OMIKK, 1976.
5. Egyetemes Tizedes Osztályozás : FID Publ. No. 691 / szerk. Babiczky Béla, Schneller Károly. – Röv. kiad. – Bp. : OMIKK : OSZK KMK, 1990-1991. – 2 db; —Utánnyomás: 1993.
  6. Szakkatalógus szerkesztés csoportképzés alapján a közművelődési könyvtárakban / Bereczky Lászlóné és Surján Miklós. – Bp. : NPI, 1968. – (A Könyvtártudományi és Módszertani Központ kiadványai); — Szakkatalógus szerkesztés csoportképzés alapján / Bereczky Lászlóné és Surján Miklós. – 2. átdolg. bőv. kiad. Bp. : OSZK KMK : OMKDK, 1981.
  7. A betűrendes leírókatalógus szerkesztése közművelődési könyvtárakban / Bereczky Lászlóné. – Bp. : NPI, 1974.
  8. ISBD/M : a könyvek nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása (1977). — ISBD/G : a nemzetközi bibliográfiai leírás általános szabályai (1979). — ISBD/NBM : a nem-könyv anyagok nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása (1980). — ISBD/A : a régi könyvek nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása (1983). — ISBD/PM : a nyomtatott kotta nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása (1983). — ISBD/S : az időszaki kiadványok nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása (1983).
  9. Bibliográfiai: Szeged (1974), Debrecen (1974), Zalaegerszeg (1975); — Helyismereti: Eger (1971), Miskolc (1972), Szentendre (1976, 1986), Kecskemét (1977), Budapest (1982, 1983, 1985), Vác (1994), Sopron (1995).
  10. Harmincéves a KMK / Bereczky László == Könyvtáros. – 39. évf. 9. sz.(1989. szeptember), p. 528.

Emlékeim a KMK-ról

ROMÁN Lászlóné

Román Lászlóné a pécsi Baranya Megyei Könyvtár igazgatója volt 1978 és 1991 között, Szabó Ervin- emlékérmes könyvtáros.

Húsz éve vagyok nyugdíjban, és bár nem szakadt meg a kapcsolat a könyvtáros-társadalommal, különösen pedig a volt munkahelyemmel, mégis sok, saját könyvtáros múltammal kapcsolatos, emlékezésre érdemes esemény kihullott a memóriámból.

Ahhoz, hogy hitelessé tegyem mondandómat, szükségem lenne azokra az írományokra, amelyek a KMK-val és munkatársaival való kapcsolatokat, kapcsolatunkat dokumentálhatnák. Ezek – természetesen – a Megyei Könyvtárban

maradtak, ahol most zajlanak a Tudásközpontba való átköltözés munkálatai, a terep tehát nem alkalmas a dokumentumok felkutatására (talán nem lett volna felesleges összehívni egy memoria-frissítő beszélgetésre az egykori „prominens” kollégákat.)

A negyven évből kb. 35 évet számlál a mi kapcsolatunk. Igazából akkor kezdődött, amikor az Egyetemi Könyvtárban töltött 17 év után belecsöppentem a közművelődési könyvtárügybe.